

FİRE VE ZAYİAT KARARLARI

Karar : ODA MECLİSİ
Tarihi : 29.03.2004
Top.No : 999-2004/57

Meslek Grubu : YAĞ SANAYİİ

Karar Sayısı : 10-3

Karar Konusu : BİTKİSEL YAĞLARDA FİRE VE ZAYİAT ORANLARI

K A R A R : BİTKİSEL YAĞLARDA FİRE VE ZAYİAT

(Ayçiçek Yağı, Soya Yağı, Pamuk Yağı, Mısır Özü Yağı ve Kanola Yağı)

1- Toptan alım satımlarda fire % 1'dir.

Bitkisel yağların toptan alımları ve satımlarında yabancı madde,sızmalar ve bulaşimlardan dolayı meydana gelen fire % 1'dir.

2- Rafinasyon firesi

Ham yağdan rafine yağa geçişte verilen fireler;

a) Ön temizleme(dinlendirme ile çökeltme, filtreleme, santrifüj etme ve gamların alınması)

b) Topraklama (renk açma, ağartma)

c) Koku giderme (deodorizasyon)

Bu üç işlemde toplam % 3 fire mevcuttur.

Kanola ve Mısır özü yağında üç işlemde toplam % 5 fire mevcuttur.

d) Asidin alınması (nötralizasyon)

Kimyasal nötralizasyonda (bac sistemli) beher asit başına % 2.2

Fiziki rafinasyonda beher asit başına % 1.4 oranında zayıat mevcuttur.

3- Ambalajlama ve piyasaya arz firesi % 2'dir.

Bitkisel yağların standartlarına uygun teneke ve şişelerde (cam,plastik)

Piyasaya arz için ambalajlanmasında mevzuatın emrettiğinden fazla olarak kaplara konması, ambalaj kaplarının sızdırmaları, kutu dolunda ve kapatmadaki aksaklıklar dolayısıyla fire % 2'dir.

4- Rafine Bitkisel Yağların vinterizasyonunda fire ve zayıat % 3'tür.

Rafine bitkisel yağların soğutulması, stearik asidin ayrışması ve filtrasyonu işlemlerini içeren vinterizasyonda fire % 2 zayıat % 1'dir

5- Ambalaj maddelerinde fire % 3'tür.

Mukavva koli, bant, çember, etiket, plastik ve cam şişe vesair ambalaj malzemelerinin dolun ve piyasaya arzı halinde fire % 3'tür. Teneke kutularda % 1 fire ve % 2 zayıat mevcuttur.

Oda Meclisimizce alınan 29.05.2017 tarih ve 2013-2016/51 sayılı ek karara göre prina bölümü aşağıdaki şekilde revize edilmiştir.;

PRİNA

- 1- Prina fabrikaları tarafından alınan yağlı prinanın işleme anına kadar geçen süre içinde açıkta depo edilmesinden dolayı; kuruma, yanma gibi sebeplerle % 6'ya kadar fire verebileceğine,
- 2- Prina fabrikalarında ekstraksiyon sonucu yağı alınmış prinaların kuru maddelerinde % 2'ye kadar yağ kalmasının normal olduğuna,
- 3- a- Fabrikalarda işlenen üç faz yağlı prinanın kurutma ünitesinde, buhar ve sıcak su enerji eldesindeki sarfiyatlar sonrasında en fazla %30'a kadar yağsız prina satılabileceğine,
b- Fabrikalarda işlenen iki faz yağlı prinanın kurutma ünitesinde, buhar ve sıcak su enerji eldesindeki sarfiyatlar sonrasında en fazla % 8'e kadar yağsız prina satılabileceğine,
- 4- a- Üç faz yağlı prinadan yıllara göre değişmekle birlikte en fazla %3'e kadar prina yağı elde edilebileceğine,
b- İki faz yağlı prinadan yıllara göre değişmekle birlikte en fazla %1,5'a kadar prina yağı elde edilebileceğine,
- 5- a- Üç faz yağlı prinada %50-%55 rutubet olabileceğine,
b- İki faz yağlı prinada %70-%75 rutubet olabileceğine,
- 6- Prina yağı alım satımında rutubet ve yabancı madde firesinin % 2 olarak hesaplanmasına,

Pamuk çekirdeğinden kontinü pres ve ekstraksiyonla elde edilen ürünlerin randımanı ve buna tesir eden sebepler:

A- Borsa teamüllerine uygun % 11 rutubetli normal miktarda yabancı madde ihtiva eden 100 kg. pamuk çekirdeğinin kontinü pres ve ekstraksiyonla elde edilen ürünlerin miktarları:

	<u>Kontinü pres</u>	<u>Ekstraksiyon</u>
1-Nötr Yağ	(% 12.5 – 15)	(% 14-17)
2-Linter	(% 0 - 10)	(% 2-10)
3-Kapçık	(% 10 -15)	(% 10-20)
4-Küşpe	(% 50 -60)	(% 45-55)
5-Kuşbaşı	(% 0.1 -0.2)	(% 0.1-0.2)
6-Linter altı	(% 0 -0.2)	(% 0.1-0.2)
7-Sopstok	(% 1 - 3)	(% 1-3)
8-Kayıp	(% 5 -10)	(% 5-10)
9-Depo firesi	(% 1 -2.5)	(% 1-2.5)

Not : Oda Meclisimizce alınan 27.10.2003 tarih ve 999-2003/52 sayılı ek karara göre ; 2002-2003 pamuk sezonunda yağmurların erken yağması sonucu,zamanında toplanamayan pamukların tarlada ıslanması ve bu şekilde toplanan kütlü pamuğun depolanması esnasında hem pamukta hem de çekirdek kısmında meydana gelen kalite bozukluğu ve randıman düşüklüğü nedeniyle, bu sezona mahsus olma üzere, Kontinü Preslerde:

Nötr Yağ verimi (% 11,5 – 14)

Depo Firesi (% 1 – 3) olarak tespit edilmiştir.

Not : Oda Meclisimizce alınan 28.01.2008 tarih ve 2005-2008/39 sayılı ek karara göre ;

Kontinü Preslerde:

Nötr Yağ verimi (% 11,5 – 14)

Depo Finesi (% 1 – 3) olarak 2007 yili için geçerli olmasına karar verilmiştir.

B- Yukarıda belirtilen randımanlara tesir eden unsurlar şunlardır.

- 1- Rutubetli ve yabancı maddeleri fazla olan çekirdeklerin işlenmesinde genellikle bütün randımanlar düşük kayıp miktarı maksimum olur.
- 2- İşletmede linter makinaların sayısı az olur, Linter makina testerelerinin bilenmesi normal yapılmaz ise; makina ayarları da iyi yapılmadığı takdirde linter randımanı düşük olur.
- 3- Nötr yağ randımanı açık kazan fabrikalarda kontinü seperatör sistemiyle çalışan fabrikalara nazaran daha düşüktür. Çünkü açık kazanlarda verilen zayıt seperatör sistemine göre 2 misli daha fazladır. Açık kazanla çalışırken işçiliğin, ustalığın önemi büyüktür.
- 4- Fazla rutubetli çığitler depolarda uzun zaman bekletildiği takdirde fermantasyondan dolayı bu çekirdeklerden elde edilen hamyağın rengi koyu ve asidi yüksek olur. Böyle bir yağın nötralizasyonunda zayıt yüksek olacağından nötr yağ randımanı düşük olur.
- 5- Preslerin sıkma gücü kifayetsiz olursa; işletme teknik bilgisi noksan veya iyi uygulanmazsa küspede yağ fazla kalır. Dolayısıyla ham yağ randımanı düşük olur.
- 6- Normal stoklarda pamuk çekirdeğinin % 3'e kadar fire verebileceğine; fazla rutubetli çekirdeklerde bu firenin % 5'e kadar yükselebileceğine,

Ayçiçek tohumuna ilişkin randımanlar aşağıda belirtilmiştir.

AYÇİÇEK TOHUMU:

A- Borsa teamüllerine uygun % 11 rutubetli normal miktarda yabancı madde ihtiva eden 100 kg. Ayçiçeğinin kontinü presyon ve ekstraksiyonlarda işlenmesinde elde edilen ürünlerin miktarları;

- 1- Hamyağ . . . . . (% 38 - 42)
- 2- Küspe . . . . . (% 42 - 50)
- 3- Kabuk . . . . . (% 3 - 8)
- 4- Zayıt . . . . . (% 5 - 10)

B- Yukarıda belirtilen randımanlara tesir eden unsurlar şunlardır:

- 1- Rutubetli ve yabancı maddeleri fazla olan çekirdeklerin işlenmesinde genellikle bütün randımanlar düşük, kayıp miktarı maksimum olur.
- 2- İşletme teknik bilgisi noksan veya iyi uygulanmazsa küspede yağ kalır. Dolayısıyla ham yağ randımanı düşük olur.
- 3- Ayçiçek tohumu depolarda fazla bekletildiği takdirde vereceği fire ayrıca dikkate alınması gereken etkidir.

SOYA FASÜLYESİ TOHUMU:

A-Borsa teamüllerine uygun %13-14 rutubetli normal miktarda yabancı madde ihtiva eden 100 kg Soya Fasulyesinin kontinü pres ve ekstraksiyonla işlenmesinde elde edilen ürünlerin miktarı;

1-Hamyağ	: (% 16-18)
2-Küspe	: (% 72-78)
3-Kabuk	: (% 0- 5)
4-Zayıt	: (% 5-10)

B-Yukarıda belirtilen randımanlara tesir eden unsurlar şunlardır:

1-Rutubet,yaralı dane,yabancı maddeleri fazla olan soya fasülyesi tohumlarının işlenmesinde genellikle bütün randımanlar düşük,kayıp miktarı maksimum olur.

2-İşletmede ekipman ve bilgi noksanlığı var ise küspede yağ kalır.Dolayısıyla ham yağ randımanı düşük olur.

3-Soya fasülyesi tohumu depolarda fazla bekletildiği takdirde,vereceği fire ayrıca dikkate alınmalıdır.

KANOLA TOHUMU

A-Borsa teamüllerine uygun %11 rutubetli normal miktarda yabancı madde ihtiva eden 100 kg kanola tohumunun ekstraksiyonlu işlenmesinde elde edilen ürünlerin miktarları;

1-Hamyağ	(%38-42)
2-Küspe	(%48-53)
3-Zayıt	(% 5-10)

Yukarıda belirtilen randımanlara tesir eden unsurlar şunlardır:

1)Rutubetli ve yabancı maddeleri fazla olan tohumların işlenmesinde genellikle bütün randımanlar düşük,kayıp miktarı maksimum olur.

2)İşletme bilgisi eksik ve iyi bir pullama olmaz ise küspede yağ miktarı artar.Dolayısıyla ham yağ randımanı düşük olur.

3) Kanola tohumu depolama esnasında yüksek istif yapılır ve fazla bekletilirse küllenmeler olur. Fire nisbeti çok artar.